

**David C. Douglas, *William the Conqueror. The Norman impact upon England*,
University of California Press, Berkeley
and Los Angeles, 1992, 476 pp.**

Књига „Виљем Освајач. Утицај Нормана на Енглеску“, Дејвида Ч. Дагласа, члана Британске академије наука, историчара норманског периода у историји Енглеске представља свеобухватну биографију, али и студију о једном владару, његовом времену и преломним догађајима који су умногоме креирали потоњу историју, пре свега Западне Европе током Средњег века.

Студија се заснива на екстензивном истраживању примарних историјских извора, како на енглеском, тако и на француском језику. Селектована библиографија (стр. 427–447) обилује хроникама савременика, дворских историчара, црквених прелата, али и подацима прикупљеним из званичних аката и повеља креираних у државним канцеларијама не само Енглеске већ и Норманског војводства.

Књига се састоји од Пролога (стр. 3–12), четири дела (стр. 15–376) и Додатака А, В, С, D, Е и F (стр. 379–415). Први део – *Млади војвода* (стр. 15–80) састоји се од три поглавља: Рођење и баштина (стр. 15–30), Наслеђе и малолетништво (1035–1047), (стр. 31–52) и Рат за опстанак (1047–1060), (стр. 53–80). Аутор нас у овом делу

упознаје са породичним стаблом Виљема Освајача, као и драматичним догађајима од тренутка када преузима војводство као седмогодишњи дечак који потпуно зависи од феудалних господара и моћних рођака. Млади наследник готово да није имао никакве изгледе с обзиром на бројне противнике унутар војводства, непријатељске суседне феудалне територије, као што су биле војводство Бретања и грофовија Анжу. Указује се да је у овом периоду кључну подршку малолетном војводи пружио француски краљ Хенри I. Одлучујућа битка коју су водили Хенри I и нормански војвода против побуњених барона Нормандије одиграла се 1047. године код Вал е Дина (*Val-es-Dunes*). Том приликом барони су доживели тежак пораз, док је тек пунолетни војвода Виљем показао завидну храброст и велику енергију на бојном пољу. Биле су то особине које су га красиле читав живот. Међутим, невоље нису напуштале младог војводу. Само неколико година касније, још опаснија коалиција, коју је овог пута предводио француски краљ кога су подржавали побуњени нормандијски барони, директно се супротставила њему и његовој вла-

давине Нормандијом. У бици код Мортимера, 1054. године, снаге војводе Виљема однеле су одлучну победу, којом се коначно утврдила његова власт над Нормандијом.

Други део овог дела, под називом *Војвода у свом војводству* (стр. 83–155), такође се састоји од три поглавља: *Војвода и нова аристократија* (стр. 83–104), *Црквена обнова* (стр. 105–132) и *Владавина војводе Виљема* (стр. 133–155). У њему Даглас осликава предуслове који су омогућили норманском војводи да изврши инвазију Енглеске. Поред тога што се показао као способан, храбар и одлучан војсковођа, који је провео у рату четрнаест година непрекидно, војвода Виљем је био и добар организатор и владар. Пре свега, захваљујући блиској сарадњи са оданим баронима, а посебно са њиховим наследницима, успео је да створи нову аристократију у војводству која га је потпуно подржавала и сопствене интересе идентификовала са његовим. Аутор је посебно апострофирао војводину потребу и жељу да одржава добре односе са црквеним великодостојницима како би обезбедио њихову подршку. На тај начин створио је и осигурао солидну економску и политичку базу моћи војводства.

Трећи део књиге, под називом *Успостављање Англо-Норманског краљевства* (стр. 159–244), као и претходна два, састоји се, такође, од три поглавља: *Нормандија и Енглеска (1035–1065)* (стр. 159–180), *Освајање Енглеске (ја-*

нуар 1066. – март 1067) и *Одбрана Англо-Норманског краљевства (март 1067. – новембар 1085)*, (стр. 211–244). Даглас у овом делу разматра све предуслове који су довели до тога да војвода француског војводства Нормандије располаже правом на енглески престо. Наиме, он је био потомак чувеног Ролфа или Ролоа Викинга, једног од норвешких ратника који су харали северним морима и установили своје трајније насеобине са обе стране Ламанша. Даглас примећује како се у „одређеном смислу, Дејнло (*Danelaw*) може посматрати као енглеска Нормандија, а Нормандија као француски Дејнло.” Али, ако је то био предуслов, догађаји који су се одвијали непосредно пре рођења војводе такође су допринели идеји да он буде претендент на енглески престо. Када је Кнут Велики постао краљ, претенденти на енглески престо, Едвард и Алфред, синови краљице Еме која се преудала за Кнута, пребегли су у Нормандију. Касније, када се Едвард (Едвард Исповедник) нашао на трону, повео је са собом, како би ојачао своју позицију, одређени број норманских великаша који су тим чином стекли значајне интересе са обе стране Ламанша. На крају, али и најважније, будући да није имао деце, он је, 1051. године, именовао норманског војводу као свог наследника. Међутим, најмоћнија енглеска породица – породица ерла Годвина од Весекса, имала је другачије пла-

нове. Ерл Годвин био је човек огромних амбиција које су сезале све до енглеског престола. Та амбиција се пренела и на његове синове Харолда и Тостија (или Тостига). Ерл Харолд Годвинсон се на дан сахране краља Едварда, јануара 1066, уз подршку магната који су се затекли у Лондону, прогласио за краља Енглеске. На тај начин се отворио простор у коме се одиграла једна историјска драма чији су главни актери били новопроглашени енглески краљ Харолд, норвешки краљ Харалд Хадрада, који је желео да обнови Кнутово царство поновним освајањем Енглеске, и нормански војвода Виљем. Краљ Харолд, последњи англо-саксонски краљ, тако се истовремено сусрео са две инвазије – једном која је долазила са севера, из Скандинавије, и другом са супротне стране Ламанша. Северњачка армија под краљем Харалдом Хадрадом искрцала се близу Јорка. Локална војска ерлова Моркара и Едвина покушала је да се код Фулфорда, 20. септембра, супротстави Викинзима али је била сурово поражена. Краљ Харолд Годвинсон је усиљеним маршом стигао на север и код Стамфорд Брица, 25. септембра, до ногу потукао Северњаке. Норвешки краљ Харалд Хадрада погинуо је у бици. Англосаксонски краљ није стигао ни да прослави победу када је примио вест да се војвода Виљем искрцао на енглеско тло у ноћи између 27. и 28. септембра. Једна од најчу-

венијих и најважнијих битака у енглеској историји – битка код Хејстингса, одиграла се 14. октобра 1066. године. Англосаксонска војска, уморна од два усиљена марша – прво на север земље, а затим истом брзином назад на југоисток – била је поражена, а сам краљ Харолд II настрадао је на бојном пољу. Дагласов опис битке верно следи чувену Таписерију из Бајоа, која је врло детаљно и сликовито приказала битку код Хејстингса. Тако је Енглеска, након пораза англосаксонске војске, прешла у руке норманског војводе Виљема. Али, показало се да је лакше било освојити Енглеску него сачувати власт, не само у новоосвојеној држави већ и у Нормандији. Притисак француског и шкотског краља, као и других француских војвода и барона временом је постајао све јачи и конкретнији. Никома више није одговарао тако јак и моћан господар какав је био краљ Енглеске и војвода Нормандије.

Четврти део књиге – *Краљ у свом краљевству* (стр. 247–376) састоји се од пет поглавља и епилога: *Willelmus Rex* (стр. 247–264), *Феудално уређење* (стр. 265–288), *Краљевска администрација* (стр. 289–316), *Краљ у цркви* (стр. 317–345), *Крај владавине* (стр. 346–363) и *Епилог* (стр. 367–376). Аутор се у завршном делу свог рада бави анализом институција, феудалним уређењем, развојем феудалне краљевске администрације,

односима са црквом, као и последњим тренуцима живота енглеског краља и норманског војводе. Даглас елаборира сам чин крунисања Виљема за краља, истичући га као важан симболички догађај који показује тенденције средњовековних владара да своју власт дугују милости Божјој и да су до власти дошли захваљујући његовој вољи. Крунисање је церемонијално организовано тако да осликава краљевство, државу у чијој суштини се налази хришћанска вера. С обзиром на то да је то практично била тенденција у читавој Западној Европи, ни Виљем се није издвајао од осталих владара. Између 1066. и 1087. године, Нормандија и Енглеска нису биле само под влашћу норманског краља већ прогресивно и под доминацијом норманске аристократије. Према *Domesday Book* (Књига страшног суда – попис становништва и земље) енглеска земља била је подељена између краља, цркве и норманске аристократије. Наиме, једна петина земље припадала је директно краљу, једна четвртина Цркви, а скоро половину су поседовали најближи Виљемови следбеници, крупни магнати, којих је било тачно једанаест. На самом крају књиге аутор наводи да је живот Виљема Освајача окончан 9. септембра 1087. године, на начин на

који је и провео скоро читав свој живот – у војној кампањи, у борби против бројних непријатеља који су се трудили да ограниче његову моћ и утицај.

Посебан део књиге чине додаци означени абецедним словима (од А до F), (стр. 379–415) у којима су детаљније обрађени одређени догађаји, попут Виљемовог рођења, хронологија војних кампања од 1047. до 1054. и од 1073. до 1081. године, као и родословна стабла Виљема Освајача и енглеске династије с краја десетог века до норманског освајања.

Може се констатовати да ова историографска студија представља незаобилазно полазиште за проучавање друштвеног, политичког, војног и економског сегмента Англо-норманске историје с обзиром на то да се бави анализом феудалних односа, аристократије, војних похода и Цркве у Западној Европи XI века. Истовремено, представља и биографију једне аутентичне историјске личности чија је војна и дипломатска каријера била спектакуларна. Због обиља релевантних података и сазнања свесрдно је препоручујемо, како научној јавности тако и широј читалачкој публици.

др Татјана Милошевић